

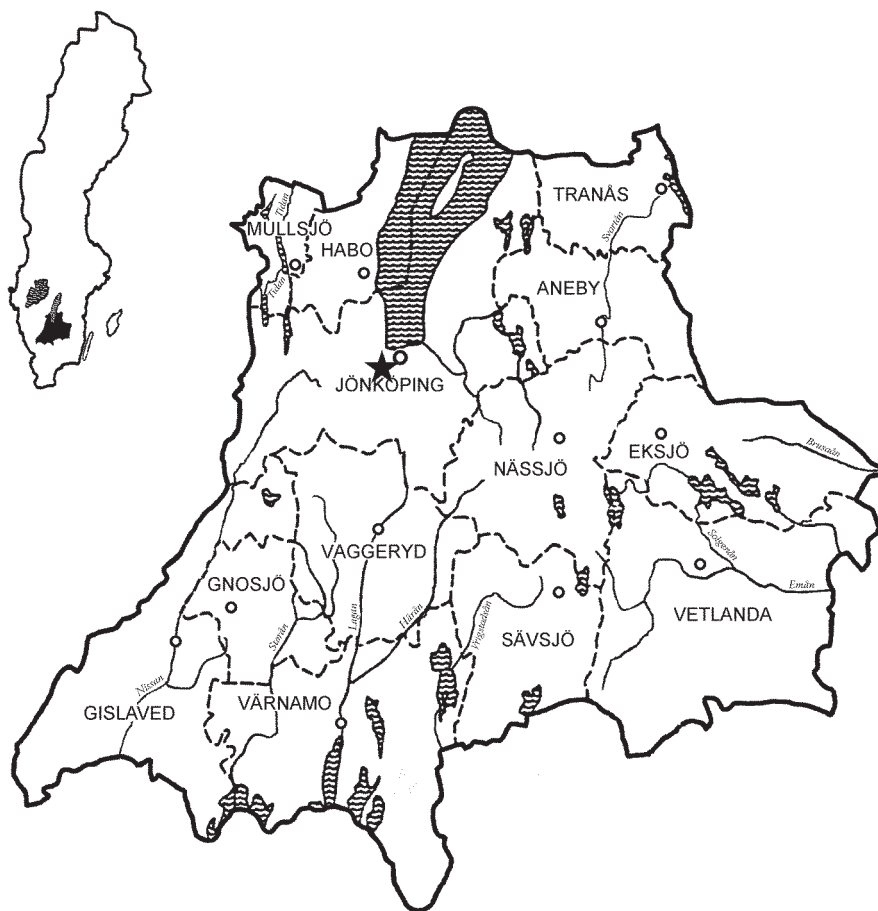
Domarring i Porteshult

Arkeologisk undersökning av domarring RAÄ Månsarp
41:2 med anledning av skadegörelse i samband med
kraftledningsarbeten. Månsarp socken i Jönköpings
kommun, Jönköpings län

Domarring i Porteshult

Arkeologisk undersökning av domarring RAÄ Månsarp 41:2 med anledning av skadegörelse i samband med kraftledningsarbeten, Månsarp socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län

Rapport, foto och ritningar: Linnea Kallerskog där ej annat anges.
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

ISSN: 1103-4076

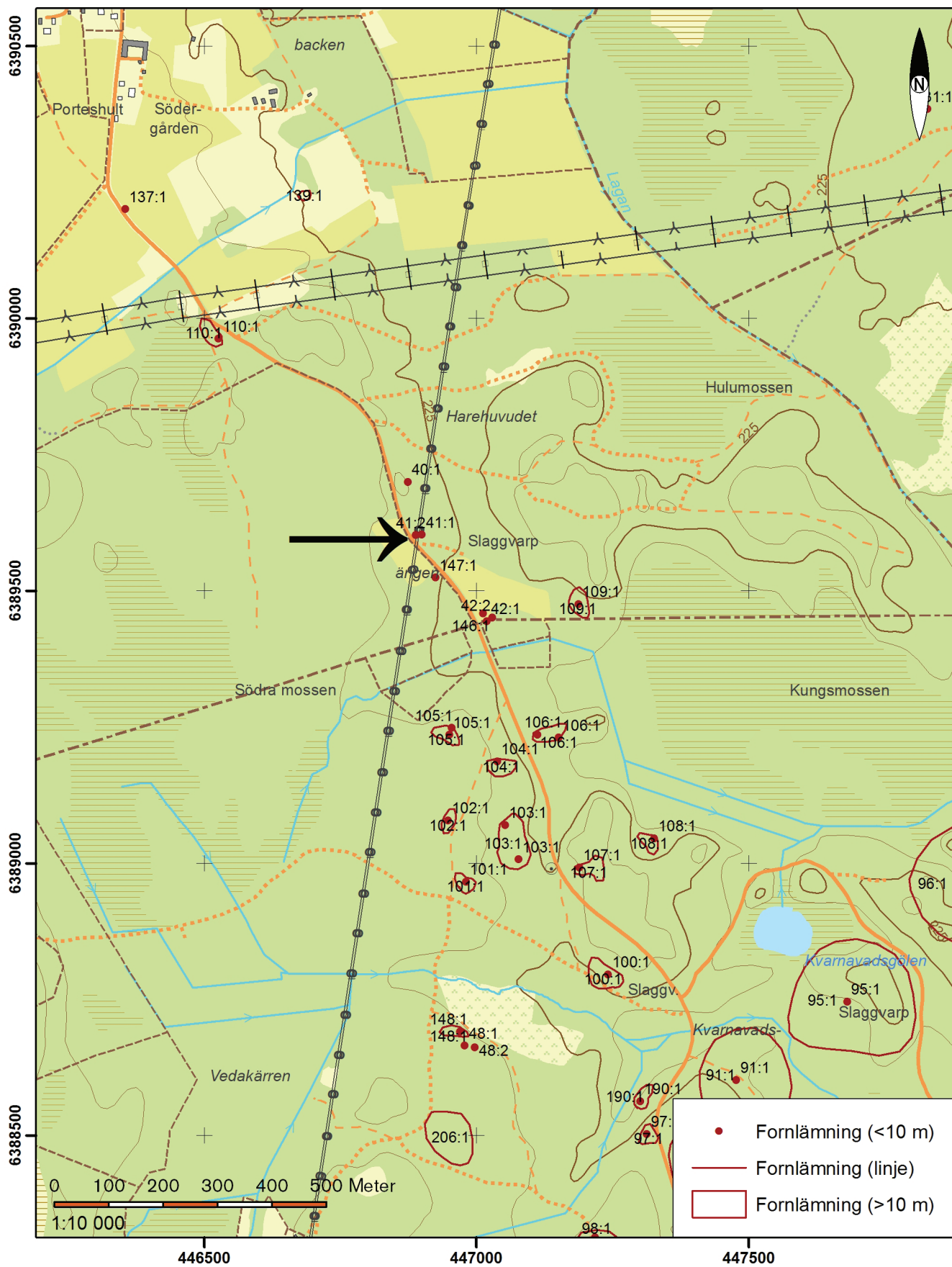
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2012

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte, målsättning och metod.....	5
Fornlämningsmiljö	5
Sammanfattning.....	8
Beskrivning av undersökningen och undersökningsresultat.....	8
Inre gravskick i domarringen.....	9
Gravfynden	10
Datering	11
Fyndbeskrivning	11
Osteologisk rapport av Sabine Sten.....	13
Lämningar av boplatsskikt	14
Förmedling.....	16
Fyndlista	17
Administrativa uppgifter.....	19
Referenser.....	20

Bilagor

- Bilaga 1.
 Figur 1. Schaktplan med referenspunkter
 Figur 2. Schaktplan
 Figur 3. Planritning
 Figur 4. Profilritningar

Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Gravgruppen RAÄ Mänsarp 41:1-2 markerad med pil. Skala 1:10 000.

Inledning

I samband med kraftledningsarbeten uppkom skador på en domarring, fornlämning RAÄ 41:2, Månsarp socken i Jönköpings kommun. Skadorna bedömdes vara av så allvarlig karaktär att arkeologisk undersökning med borttagande av fornlämningen var nödvändig. Undersökningen utfördes under oktober månad 1983. Utgrävningskostnaderna bestreds av Trollhätte Kraftaktiebolag. Ansvarig för fältarbete och rapport var Linnéa Kallerskog, Jönköpings läns museum. Osteologisk analys av brända ben har utförts av osteolog Sabine Sten.

Rapportering har tidigare utförts i form av en artikel i Småländska Kulturbilder 1987: "Krets av lagd eller rest sten". Undersökningen har även publicerats i en mindre artikel i Tabergs bergslags hembygdsförenings årsbok 1985 "Högt spel i Smålands Taberg." Föreliggande rapport är en tryckt utgåva av en kortfattad arkivrapport.

Syfte, målsättning och metod

Syftet med utgrävningen var att undersöka, dokumentera och borttaga fornlämningen.

Målsättningen var att datera anläggningen, erhålla kunskap gällande begravningsskick och konstruktion kring domarringar som gravform.

Domarringen och omgivande markområde avtorvades för hand. De olika jordlagren och lämningarna undersöktes stratigrafiskt till orörd sandig, grusig morän. Huvuddelen av jordmassorna sållades. Dokumentation utfördes manuellt.

Fornlämningsmiljö

Fornlämning RAÄ Månsarp 41:1,2 finns antikvariskt första gången dokumenterad vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering år 1954. Fornlämningen noterades då bestå av två gravar; dels rest av ett röse (41:1), dels en domarring (41:2). Röset är 13 meter i diameter och 0,1-0,7 meter högt, uppbyggt av sten. Södra delen är delvis urplockad på 1800-talet i samband med stentäkt. En meter väster om röset noterades vid inventeringen 1954 en domarring som bestod av fem stenblock ställda i en krets, fem meter i diameter.

Fornlämningslokalen RAÄ Månsarp 41:1,2 är belägen 2,5 kilometer ÖSÖ om Månsarps samhälle, 3,5 kilometer söder om Tabergs samhälle och en kilometer söder om byn Porteshult. 800 meter öster därom rinner Lagan, vilken två kilometer längre norrut rinner upp i Tahesjön, strax SÖ om Taberg. Lagan bildar gräns mellan Månsarps och Barnarps socknar innan den rinner ut i sjön Eckern, ca 1,5 kilometer SSÖ om aktuell fornlämningslokal. Lagan mynnar ut i Laholmsbukten. 2,5 km västerut är Tabergsånen som rinner åt

Boerydsgravfältet (RAÄ Månsarp 25.1) 2,6 kilometer fågelvägen väster om Taberg. Gravfältet innehåller bl.a. 17 domarringar. Foto 2011, Linnéa Kallerskog (privat).

motsatt håll; norrut, för att längre nedströms mynna ut i Munksjön med förbindelse till Vättern. Vattendelaren mellan Tabergsåns och Lagans avrinningsområden skär här i nord-syd längs en höjdrygg en knapp kilometer väster om Porteshult. Fornlämningarna kring Porteshult, inklusive aktuell fornlämningslokal ingår i Lagans vattensystem.

Landskapet är småkuperat med mossar och skog och uppodlade enheter kring byarna Porteshult och Sjöhult utmed Lagans dalgång och sjön Eckern.

De förhistoriska gravarna i socknen består i huvudsak av rösen, stensättningar (runda, kvadratiska, treuddar), resta stenar och domarringar, de senare är den dominerande fornlämningskategorin i socknen. Sammantaget representerar fornlämningsbilden i socknen tidsmässigt perioden senneolitikum–järnålder, med tyngdpunkt på yngre romersk järnålder-folkvandringstid. En förtätning av domarringar kan urskiljas längs Lagans och Tabergsåns dalgångar. Här återfinns också landets mest förtätade område med domarringar. Sammanlagt finns i Måsarps socken ett 60-tal domarringar, fördelade på 22 lokaler varav nio är gravfält. Största antalet domarringar på en lokal är 17 till antalet, ingående i Boerydsgravfältet Månsarp 25:1. Ett annat gravfält av särskild karaktär, är beläget i Röshult (Månsarp 53:1). Det innefattar förutom sex domarringar, två rösen,

varav ett är av sällsynt karaktär –nämligen ringformigt– och som är 35 meter i diameter. Även denna fornlämningslokal är riksunik.

Fornlämningen RAÄ 41:1,2 är belägen på en flack moränrygg i skogsmark, omgiven av mossmark i öst och väst och ca 20 meter söder därom går landsvägen mot Taberg. En meter öster om den numera borttagna domarringen är röset (RAÄ Månsarp 41:1). 90 meter NNV därom är en ensamliggande rund stensättning, 13 meter i diameter. (RAÄ Månsarp 40:1). Närmaste gravfält bestående av två stensättningar och åtta domarringar (Månsarp 39:1) ligger en dryg kilometer norrut, strax utanför byn Porteshults odlingsmarker.

Domarringen i Porteshult ingår lokalt i ett nord-sydligt stråk med ett knappt tiotal platser med gravar längs en två kilometer lång sträcka mellan Porteshult i norr och Sjöhult i söder. Gravarna ligger längs byvägen som förmodligen har gamla anor som färdväg. I området finns även järnframställningsplatser; blästugnar för järnframställning samt kolningsgropar.

Ringröse i Röshult, Månsarps socken (RAÄ 53:1) 35 meter i diameter. Intill finns sex domarringar samt ett mindre röse. Ringröset i Röshult är unikt vad gäller form och storlek. Ringröset funktion är inte fullt klarlagd. Foto 2011, Linnéa Kallersskog (privat).

Sammanfattning

I samband med kraftledningsarbeten uppkom skador på en domarring, fornlämning RAÄ Månsarp 41:2. Skadorna bedömdes som så allvarliga att en arkeologisk undersökning var nödvändig. Huvudsyftet var att undersöka, dokumentera och borttaga anläggningen.

Den undersökta graven utgjordes av en domarring, som ursprungligen hade bestått av fem klumpstenar placerade i en krets, fem meter i diameter. Vid undersökningstillfället återstod två stenar, varav den i SÖ hade blivit lägesrubbad ca 1/2 meter. I anslutning till denna sten framkom en gravläggning; en brandgrav i form av en gravgömma i brandgrop (0,5 meter i diameter, 0,3 meter djup) nedgrävd i marken. Brandgropen innehöll en järnkniv, fyra spelbrickor av glas, fragment av två spelbrickor av ben (bränt) samt sex benkamsfragment (troligen samtliga enkelkam).

Därtill innehöll gropen 400 gram brända ben. En osteologisk undersökning av benen visade en vuxen individ, 50-60 år. Graven daterades utifrån fyndmaterialet till yngre romersk järnålder- folkvandringstid. Spelbrickorna av glas antyder kontinentala kontakter, troligen Rhenområdet.

Vidare framkom lämningar och fynd av boplatsskarakter. Dessa bestod av en härd, ca sex stolphål, två nedgrävningar samt två sotfläckar. Ingen datering föreligger av boplatsskaraktererna. ¹⁴C-prover togs vid undersökningen, men inget är analyserat.

Observera att i området kan finnas ytterligare såväl boplatsskarakterer som fler gravar dolda under markytan.

Beskrivning av undersökningen och undersökningsresultat

Enligt 1954 års fornminnesinventering bestod domarringen ursprungligen av fem klumpstenar, ställda i en krets, fem meter i diameter. Skadorna som uppkom på domarringen vid kraftledningsarbeten oktober/november 1980 bestod i att tre stenar tagits bort och en sten var lägesrubbad. Markskadorna var betydande och en gravgömma hade kommit till skada genom att en sten blivit lägesrubbad. Några av stenarna i domarringen hade använts som förankring till stag till ledningsstolpar. Dessa stenar hade försetts med borrhål, varvid en hade spruckit och denna låg kvar i kraftledningsgatan.

Vid undersökningstillfället återstod således två stenar i domarringens N och SÖ del, varav den senare var lägesrubbad 1/2 meter från dess ursprungsplats. En sten, som troligen ingått i anläggningen, låg förflyttad fem meter väster om domarringen.

Avtorvning och utgrävning utfördes manuellt utan maskinkraft och merparten av jordlagret inom den ca 50 m² stora undersök-

ningsytan sällades. Maskinkraft nyttjades vid flyttning av stenblocken och vid återställandet av den undersökta ytan efter avslutad undersökning.

När undersökningen tog sin början påträffades direkt under torven tre keramikskärvor och två knackstenar (F 1-5). Strax under den övre nivån framkom ytterligare knackstenar, keramikskärvor samt någon bit bränd lera.

Domarringen (A1) var cirkulär, fem meter i diameter. Stenarna var s.k. klumpstenar, 1x0,9x0,5 meter stora. Enstaka stödstenar påträffades, dels i anslutning till de befintliga stenarna, dels i groparna efter de borttagna stenarna. Jordmånen inom stenkretsen utgjordes av humös sand med grusinblandning samt spridda mindre stenar.

Inre gravskick i domarringen

Under den något lägesförskjutna stenen i domarringens sydöstra del och i den grop där stenen ursprungligen legat framkom ett spritt sotlager med långsmal utbredning, 0,1–0,25 meter (NNV-SSÖ– N-S). Genom att stenen rubbats ur sitt ursprungsläge hade brandlagret delvis skadats genom att det dragits upp mot ytan.

I ytan av sotlagret som var ca 0,3–0,45 centimeter tjockt framkom en del spridda brända ben. Vid fortsatt grävning framkom ett koncentrerat sotlager 0,45x0,55 meter i storlek omedelbart sydväst

Domarringen under pågående utgrävning. I anslutning till och delvis under den något lägesrubbad stenen till höger i bild (anläggningens SSÖ del) framkom en brandgrop. Foto fr SV.

Brandgrop, ca 0,5 meter i diameter, under utgrävning. Foto fr. S.

Brandgrop/gravgömma under undersökning. Vit pil visar den bäst bevarade, på bilden knappt synliga spelbrickan av glas in situ (F 12).

Kniv in situ (F 15).

om det spridda långsmala sotlagret. Koncentrationen visade sig utgöra toppen av en gravgömma i form av en grop, i ytan närmast rund (A1:1). Gropen var fylld med sotig sand med inblandning av enstaka småstenar, några centimeter stora. I fyllningen framkom brända ben, en järnkniv, spelbrickor av glas, spelbricksfragment i ben samt fragment av en benkam. Gravgömmen var 0,3 meter djup med oregelbundet rundad botten som anslöt mot några knappt knytnävsstora stenar i moränen. Brandlagret och brandgropen bedömdes som primära i förhållande till anläggningen och dess konstruktion.

Följande fynd påträffades i brandgropen:

Fynd: Eneggad järnkniv framkom ytligt i brandgropen. Omböjd tånge. Knivbladet var skadat i brandgropen.

4 spelbrickor av glas (svart), välvd ovansida, plan undersida. En spelbricka välbevarad, tre brandskadade. Den bäst bevarade är halvcirkelformad med plan undersida. 1,3 cm i diam, 0,5 cm hög. De brandskade spelbrickorna var av samma typ.

2 fragment av spelbrickor av ben (brända), till formen något större och flackare form än glasbrickorna.

6 fragment av enkel benkam.

Fragment av rostflagor.

Gravfynden

Järnknivar är vanliga föremål i stengravar (domarringar, stenkretsar, resta stenar). Flera motsvarande fynd finns från undersökta gravar i Jönköpings län. Vid utgrävning av ett stengravfält med brandgravar i Byarum (RAÄ 160:1) påträffades bl.a. 26 knivar (Nordman 1997:126). Knivtypen i gravfynden förefaller i dessa sammanhang vara tämligen likartade till formen; relativt små och nätta med långsmala blad och förhållandevis lång tånge. De förekommer av allt att döma i såväl kvinnogravar som mansgravar samt i barngravar (Nordman 1997:126).

Spelbrickor i glas är däremot inte lika frekvent förekommande i gravmaterial. Vid en snabbsökning på "spelbricka" på Historiska museets samlingar erhöles två träffar på spelbrickor av glas daterade till folkvandringstid och romersk järnålder bland 498 träffar (www.historiska.se Nr 273580 SHM 11180 34 ; 850567 SHM 5493). Vanligast material vid tillverkning av spelbrickor är annars ben.

Den bäst bevarade spelbrickan av glas i Porteshultgraven visar den höga kvaliteten i tillverkning och utformning. Den jämna formen kan ha skapats genom att brickorna har svarvats fram och därefter polerats. Troligen har denna typ av spelbrickor kontinentalt ursprung, möjligen från Rhenområdet, som vid denna tid var ett centrum för glasproduktion (Lindqvist 1991:97).

Datering

Domarringen har utifrån fyndmaterialet daterats till yngre romersk järnålder–folkvandringstid, med tyngdpunkt på folkvandringstid.

Fyndbeskrivning

Följande fynd påträffades i brandgropen i domarringen:

F 11. Spelbrickor, ben, bränt. 2 fragment från två olika spelbrickor.

F11:1. 1 fragment. Vikt: 0,8 gram. Storlek: 20 x 12 mm. H: 3,3 mm. Plan undersida, svagt välvd ovansida.

F11:2. 1 fragment. Vikt: 0,3 gram. Storlek: 15x10 mm. H: 3,25 mm. Plan botten, svagt välvd ovansida.

F 12. Spelbricka, glas (svart), 1 st. Vikt: 1,7 gram. 13,25 mm i diameter. H: 6,43 mm.

F 13. Spelbrickor, glas (svart), 3 st. Sammanlagd vikt 2,8 gram.

F13:1. Plan undersida, välvd ovansida. Vikt: 1, gram. Diam: 11 mm. H: 6,7 mm. Deformerad, brandpåverkad.

F13:2. Fragment, orgelbunden form. Vikt 0,7 gram. Storlek: 8,7 x 8,7 x 7 mm. Kraftigt deformerad, brandpåverkad.

F13:3. Vikt 1 gram. 9,8x9,5x8 mm. Kraftigt deformerad, brandpåverkad.

F 14. Kamfragment, 6 st. Enkelkamstyp. Sammanlagd vikt 1,9 gram.

F 15. Kniv 1, komplett. Bladet sammanfogat med bivax vid konservering. Vikt: 14,9 gram. L: 180 mm.

F 16. Fragment av rostflagor järn. 3 st. Vikt: 2,4 gram.

Spelbricksfragment av ben (bränt). Fynd nr 11. Storlek: 20 x 12 mm. H: 3,3 mm.

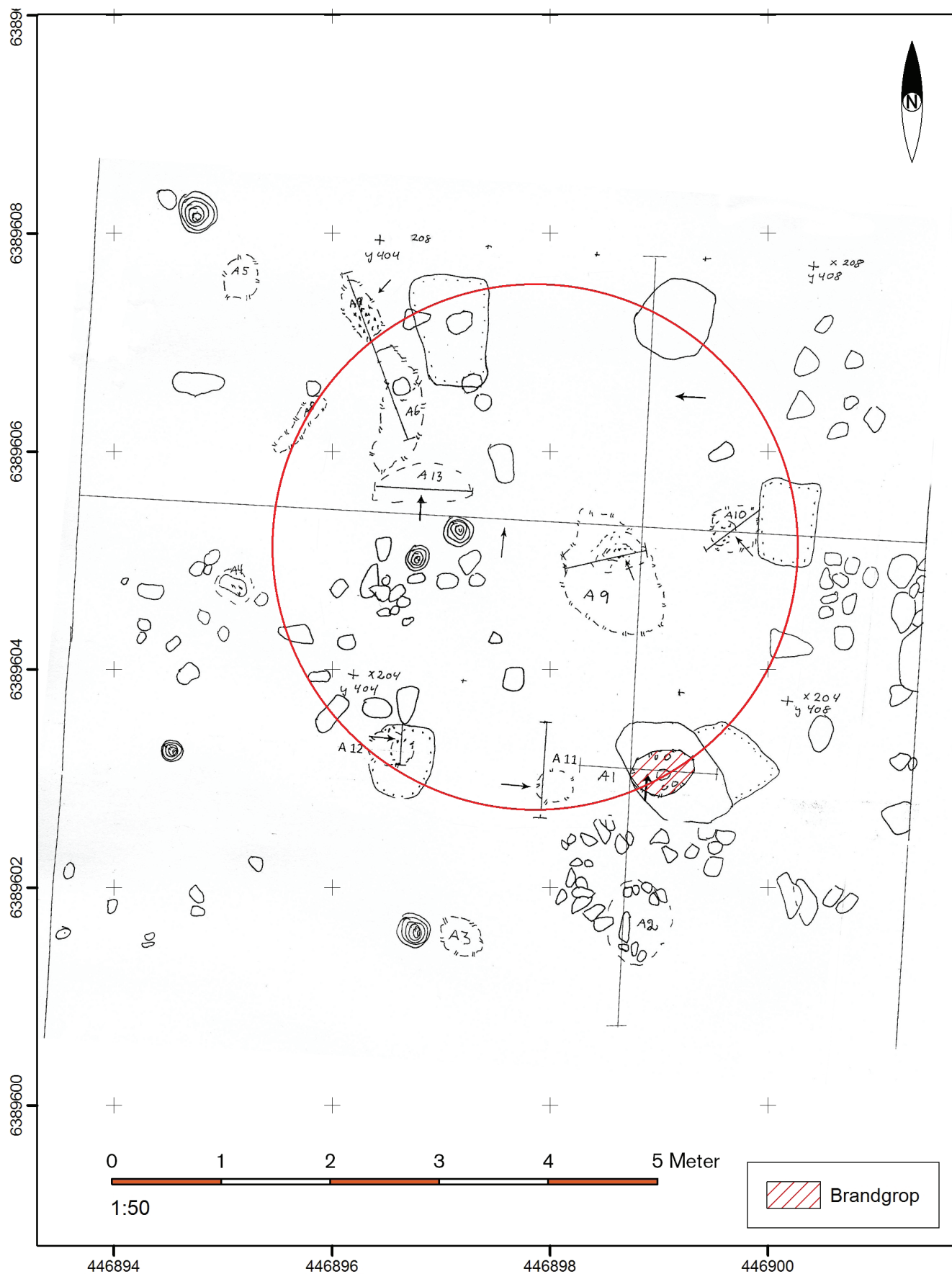
Foto: Göran Sandstedt, Jönköpings läns museum .

Spelbrickor av glas (den bäst välbevarade till vänster är 13,25 mm i diameter, 6,43 mm hög, F.12). Fynd nr 13. Foto Göran Sandstedt, Jönköpings läns museum

Järnkniv, 18 cm lång. Knivbladet är lagat med bivax. Fynd nr 15. Foto Göran Sandstedt, Jönköpings läns museum.

Schaktplan över undersökningsområdet. Endast två av ursprungligen fem stenar återstod i domarringen. Brandgropen (A1) framkom under stenen i sydost. Den röda cirkeln markerar domarringens ungefärliga storlek. Manuell inmätning.

Osteologisk rapport

A 1:1,2 Brandlager

Människa: 60 gram sotfärgade fragment.

Kranie: 99 skalltaksfragment varav 14 med sutur (sömmar); 3 kraniefragment varav ett klippben, höger; 1 tandfragment.

Nedre extremitetsben: 1 lårbensfragment medialt; 2 skenbensfragment mediala; 2 vadbensfragment mediala.

Determination: 14 st, skalltaksfragment med suturer visar alla utom en slutna suturer i tabula externa. Tabula interna visar inga suturspår alls där de är helt obliterade. Medelvärde på skalltakstjockleken är 3 mm. Ålder på individen har varit 50–60 år. Tyvärr har ingen könsbestämning kunnat göras.

Oidentifierade fragment: 330 gram. Dessutom påträffades 13 st. spelbricksfragment i ben.

1 N:1,58 (0,17) gulbruna fragment.

Människa: 1,6 gram.

Kranie: 3 skalltaksfragment

Oidentifierade fragment: ca 20 fragment, 5,4 gram.

II N: 1,64 (0,23) gulbruna fragment

Människa: 4 g

Kranie: 5 skalltaksfragment

Nedre extremitetsben, 1 lårbensfragment, medialt

Oidentifierade fragment, ca 40 fragment, 14 g.

Sammanfattning

Sammanlagt har 415 gram brända ben analyserats. Endst en människa kunde identifieras. Benfragmentet härrör från kraniet och nedre extremitetsben. Individens ålder har varit 50–60 år. Någon könsbestämning har tyvärr inte kunnat göras. Benen från brandlagret är sotfärgade.

Från I (N:1,58) och II (N:1,64) är benmaterialet ”mjöligare” och till färgen gulbrunt. I brandlagret påträffades rester efter spelbrickor gjorda i ben.

Stockholm 1984-01-31

Sabine Sten

I bottenmoränen framkom boplatslämningar. Stenarna till vänster i bild är stenpackning från det intilliggande röset RAÄ Mänsarp 41:1. Foto fr. N.

Lämningar av boplatsskäraktär

I den orörda moränen påträffades 11 lämningar av boplatsskäraktär (A2–A12). Möjligen hörde de kronologiskt samman med det intilliggande röset. Inga dateringar har utförts. ^{14}C -prover och makrofossilprover togs från vissa av anläggningarna. Utbredningen av lämningarna fortsatte utanför undersökningsytan.

Anläggning 2. Härd (?)

x: 201,5-202,3.

y: 406,5-407,1.

z: 226,28 m.ö.h.

Storlek: 0,8x0,6 meter stor och 0,1–0,15 meter djup.

I ytan fanns 0,05–0,3 meter stora naturrundade stenar, vanligen 0,1 meter stora. 0,1 meter djup. Fyllning av kol, sot. I botten ett par stenar, ca 0,1 meter stora.

Anläggning 3. Sotfläck.

x: 201,46-201,82.

y: 404,98-405,351.

z: 226 m.ö.h.

Storlek: 0,3 meter i diameter och 0,08 meter djup. Skålformad.

I botten fanns rödbränd sand.

Anläggning 4. Stolphål.

x: 204,6-204,9.

y: 402,7-405.

z: 226,3 m.ö.h.

Storlek, stolpe: 0,25 meter i diameter, 0,2 meter djup. Kol, sot.

Nedgrävning 0,3 meter i diameter, 0,2 meter djup. Rödbränd sand.

Anläggning 5. Sotfläck.

x: 207,4-207,8.

y: 404,6-406,9.

z: 226,22 m.ö.h.

Storlek: 0,3-0,4 meter.

Anläggning 6. Stolphål.

x: 206,6-207,04.

y: 404-404,44.

z: 226,2 m.ö.h.

I ytan ett sotlager, ca 110x0,4 meter (NV-SÖ). I N delen fanns en koncentration av kol, sot, inom en 0,4x0,3 meter stor yta och 0,3 meter djup. Spetsig botten.

Boplatslämningar nedgrävda mot bottenmorän. Anläggningarna 6 och 7. Foto fr. NÖ.

Anläggning 7. Stolphål.

x: 207,1-207,4.

y: 403,7-404.

z: 226,2 m.m.h.

I ytan ett sotlager, 0,5x0,25 m (NNV-SSÖ). I SSÖ delen koncentration av kol/sot, 0,3x0,32 meter stor, 0,3 meter djup. Fyllning av kol, sot. Spetsig botten.

Anläggning 8. Stolphål?

x: 206-206,55.

y: 403,16-403,55.

z: 226,26 m.ö.h.

Sotlager i ytan, 0,6x0,10-0,2 meter stor yta. Nedgrävning 0,3 meter i diameter, 0,2 meter djup. Fyllning av sotig sand.

Anläggning 9. Nedgrävning.

x: 205,2-205,32.

y: 403,16-403,55.

z: 226,18 m.ö.h.

Utbredd sot i ytan inom ca 1x1 meter stor yta. Innanför ansamling av kol/sot 0,4x0,5 meter stor, dj: 0,3 meter. Fyllning: Sotig sand, i ytan kolkoncentration, 0,3x0,1 meter, 0,10 meter tjockt.

Anläggning 10. Nedgrävning/stolphål.

x: 205,25-206,14.

y: 407,6-408,18.

z: 226,18 m.ö.h.

Oregelbundet rund i plan. I ytan 0,2 meter i diam, kolkoncentration. Fyllning: Kol, sot. Skålformad botten.

Anläggning 11. Nedgrävning.

x: 202,95-203,2.

y: 405,75-406,08.

z: 226,12 m.ö.h.

Storlek: Ca 1,4x0,8 meter, 0,3 meter djup oregelbundet, ovalformad mörkfärgning. Anläggningen innehöll humös sand.

Anläggning 12. Stolphål.

Belägenhet: Norr om domarringen. Anläggningen undersöktes ej i sin helhet då den sträckte sig in i norra schaktkanten.

x: 209.

y: 203,4.

z: 226,5 m.ö.h.

Storlek: 0,25 meter i diameter, 0,3 meter djup.

Förmedling

Utgrävningen förevisades för flera skolklasser. Därtill deltog några elever praktiskt vid utgrävningsarbetet.

Foto: Jönköpings läns museum.

Fyndlista

F1) Keramik, 1 skärva. Vikt: 1,9 gram. Storlek 16 x 16 mm.
Tj: 7,3 mm. Tämligen ljus beige-grå godsfärg. Insidan slät och slammad. Små magringskorn.
x 202,9 y 406,2.

F 2) Knacksten/alt. annan obestämd funktion, 1 st. Vikt: 249 gram.
Rundad. 0,56 x 0,56 x 0,59 m i storl. Stenen har millimeterdjupa troliga knackspår över stora delar av ytan.
x202,6 y 402,10.

F 3) Keramik, 1 skärva, bukskärva. Mörkgrått gods. Vikt: 1 gram.
16 x 13,5 mm i storlek. Tj: 15 mm. Godset är tunt och väl genombränt. Små magringskorn. Insidan är slammad. Utsidan är grövre i strukturen, möjligen finns spår efter upphettning.
x 203,7 y 405,8.

F 4) Knacksten/alt. annan obestämd funktion, 1 st. Vikt: 1019 gram. Storlek: 0,96 x 114 x 0,75 m i storlek. Knackspår i de avrundade ändarna.
x 204,8 y 406,6.

F 5) Lerskiffer. Naturligt material. Vikt 0,5 gram. Ej fynd.
x 209,70 y 404,3.

F 6) Bränd lera, 1 bit. Vikt 0,2 gram.
x 202,45 y 406,2.

F 7) Keramik, 1 skärva. Vikt: 15,2 gram. Storlek 0,3 x 0,31. Tj: 16 mm. Trolig del av bottenskärva. Grovt magrat gods. Beige-grå godsfärg.
x 205,6 y 403.

F 8) Keramik, 1 skärva. Beige-grå godsfärg. Spjälkad. Grov yta. Vikt: 8,3 gram. 36 x 25 mm stor. 10 mm tj.
x 204,6 y 403,7.

F 9) Knacksten/alt. annan obestämd funktion, 1 st. Vikt: 229 gram. Storlek: 0,66 x 0,46 x 0,50. Knackspår främst i ena kortänden vilken är rundad, avsmalnande.
x204 y 406.

F 10) Keramik, 1 skärva. Vikt: 4 gram. Storlek: 18 x 19 mm. Tj: 11 mm Insidan slammad. Tämligen grovt gods. Beige-grå godsfärg.
x 208,65 y 403,60.

F 11) Spelbrickor, ben, bränt. 2 fragment från två olika spelbrickor. A1:1. x 203,10-203,5 y 406,6-406,2.

11:1) 1 fragment. Vikt: 0,8, 20 x 12 mm. H: 3,3 mm. Plan undersida, svagt välvd ovansida.

11:2) 1 fragment. Vikt: 0,3 gram. Storlek: 15x10 mm. H: 3,25 mm. Plan botten, svagt välvd ovansida.

F 13) Spelbrickor, glas, 3 st. Sammanlagd vikt 2,8 gram. A1:1. x 203,10-203,5 y 406,6-406,2.

13:1) Plan undersida, välvd ovansida. Vikt: 1, gram. Diam: 11 mm. H: 6,7 mm. Deformerad, brandpåverkad.

13:2) Fragment, orgelbunden form. Vikt 0,7 gram. Storlek: 8,7 x 8,7 x 7 mm. Kraftigt deformerad, brandpåverkad.

13:3) Vikt 1 gram. 9,8x9,5x8 mm. Kraftigt deformerad, brandpåverkad.

F 14) Kamfragment, 6 st. Enkelkamstyp. Sammanlagd vikt 1,9 gram.

A1:1. x 203,10-203,5 y 406,6-406,2.

F 15) Kniv 1 st. Knivbladet som låg skadat i brandgropen har sammanfogats med bivax vid konservering. Vikt: 14,9 gram. L: 171 mm. Knivblad: 63 mm l. 5 mm br; 3 mm tj. Ennegat blad. Tånge: 107 mm l, omböjd i änden.

A1:1. x 203,10-203,5 y 406,6-406,2.F

F 16) Fragment av rostflagor järn. 3 st. Vikt: 2,4 gram. A1:1. x 203,10-203,5 y 406,6-406,2.

Referenser

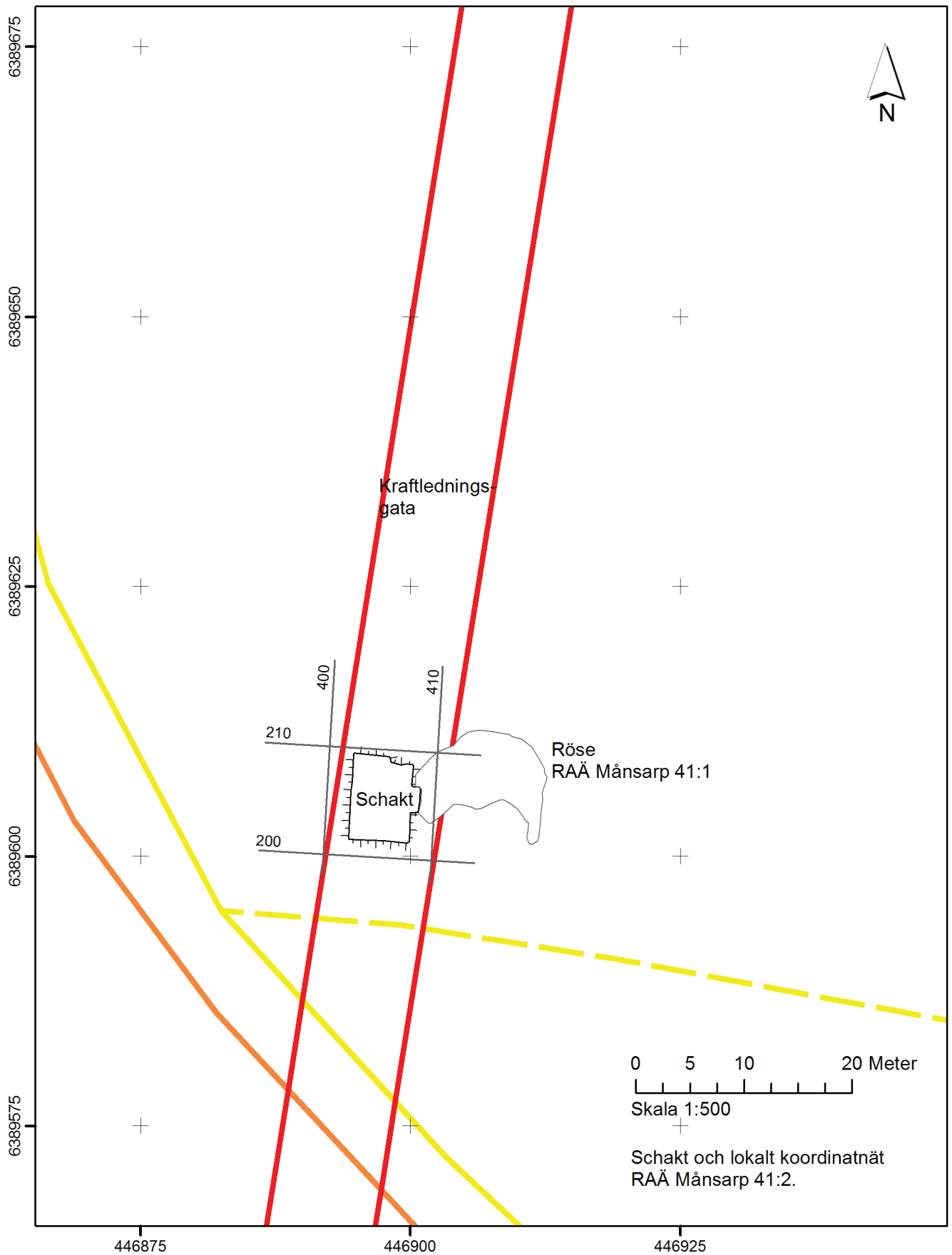
Tryckta källor

Lindqvist, Malin, 1991, Om spel under förhistorisk tid i *Gotländskt Arkiv*.
Föreningen Gotlands fornvänner, Gotlands fornsals årsbok.

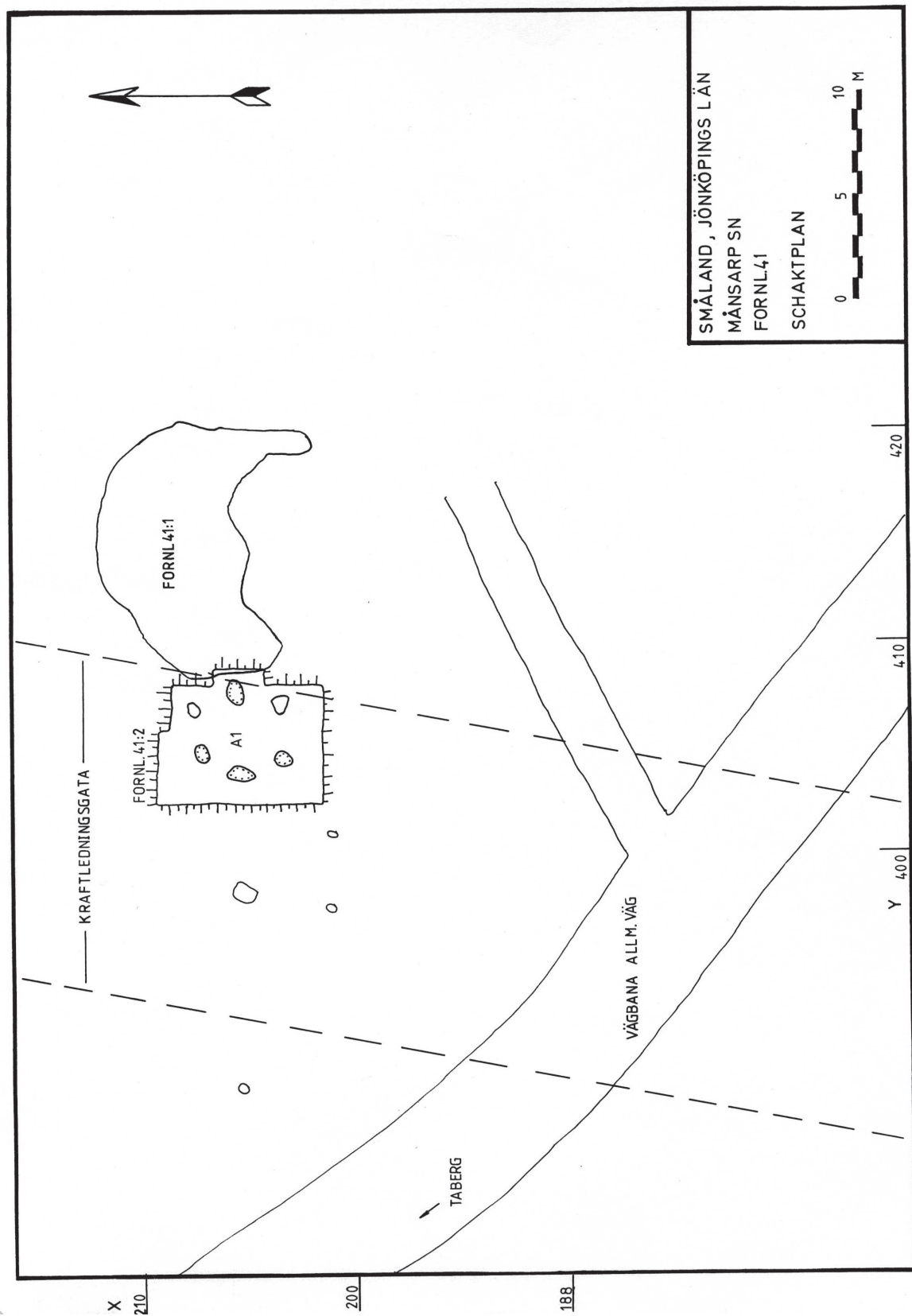
Nordman, Ann-Marie, 1997, Ett järnåldersgravfält i Byarum, i *Det nära förflutna- om arkeologi i Jönköpings län, Småländska Kulturbilder*, Jönköpings läns museum.

Varenius, Linnea, 1985, "Krets av lagd eller rest sten" - domarringar i Jönköpings län i *Småländska Kulturbilder*, Jönköpings läns museum.

Varenius, Linnea, 1985 "Högt spel i Smålands Taberg?" i *Tabergs Bergslag*.

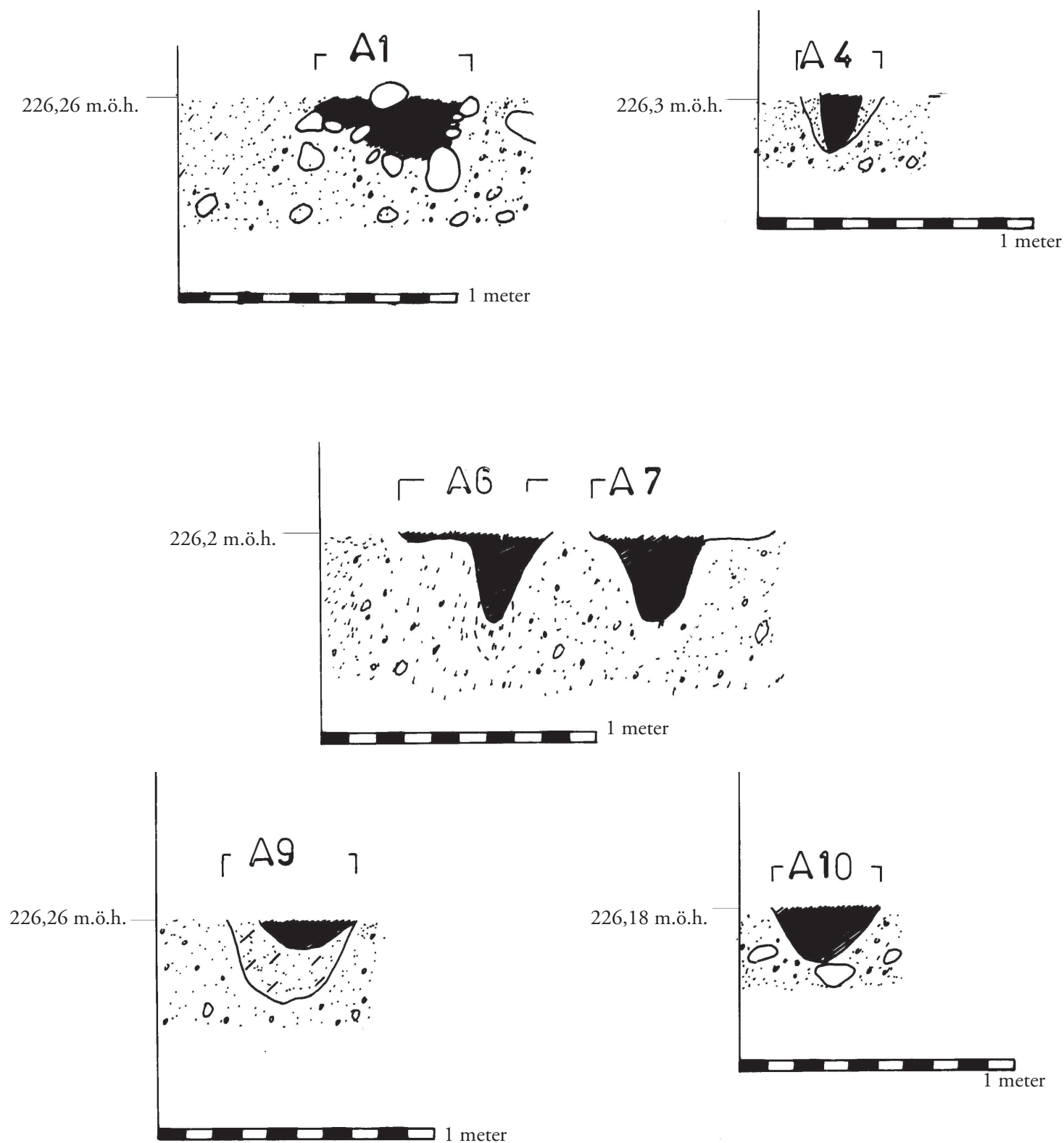
Figur 1. Schaktplan över undersökningsområdet RAÄ Månsarp 41:1,2 inlagt på en bakgrundskarta i SWEREF 99 TM. Manuell inmätning av schakten.

Figur 2. Schaktplan över undersökningsområdet RAÄ Månsarp 41:1,2. Manuell inmätning.

Figur 3. Plan över domarringen A1, med brandgrop, samt övriga anläggningar.

Figur 4. Profiler. A1, primär brandgrop i domarring. Övriga anläggningar utgör ett urval av boplatsslämningarna.

I samband med kraftledningsarbeten uppkom skador på en domarring, fornlämning RAÄ Månsarp 41:2. Skadorna bedömdes som så allvarliga att en arkeologisk undersökning var nödvändig.

Den undersökta graven utgjordes av en domarring, som ursprungligen hade bestått av fem klumpstenar placerade i en ca fem meter i diameter stor krets. Vid undersökningstillfället återstod två stenar, varav den i sydöst hade blivit rubbad ca en halv meter. I anslutning till denna sten framkom en gravgömma i form av en brandgrop. Den innehöll en järnkniv, fyra spelbrickor av glas, fragment av två spelbrickor av ben (bränt) samt sex benkamsfragment. Därtill innehöll gropen ca 400 gram brända ben. En osteologisk undersökning visade att benen kom från en vuxen individ, ca 50-60 år. Graven daterades utifrån fyndmaterialet till yngre romersk järnålder–folkvandringstid. Spelbrickorna av glas antyder kontinentala kontakter, troligen Rhenområdet.

Vidare framkom lämningar och fynd av boplatskaraktär i form av en härd, sex stolphål, två nedgrävningar samt två sotfläckar. Ingen datering föreligger av boplatsanläggningarna.